

Leerachterstand vergt extra onderwijstijd

Wat valt er te doen aan leerachterstanden? (a) Geef binnen de reguliere schooluren effectiever onderwijs aan leerlingen die achter lopen; (b) zorg dat ze genoeg tijd voor huiswerk vrijmaken en die tijd effectief gebruiken; (c) bied hen extra onderwijstijd buiten de reguliere schooluren in de vorm van bijles, huiswerkbegeleiding en dergelijke; of (d) gun hun zo nodig extra schooljaren om de beoogde eindtermen te bereiken. Het ministerie heeft onlangs subsidie uitgetrokken voor 'leertijdexperimenten' ten behoeve van achterstandsleerlingen in het basisonderwijs.¹ Men heeft daarbij oplossing (c) voor ogen: extra onderwijstijd in de vorm van een verlengde schooldag, een verlengde schoolweek (weekendschool) of een verlengd schooljaar (zomerschool). Dit alles op basis van vrijwilligheid.

In een recent rapport (2009 p.152) stelt de Onderwijsraad dat in principe iedere leerling voor dergelijk door de overheid bekostigd 'uitgebreid onderwijs' in aanmerking moet komen, althans bij leerachterstanden op het gebied van taal en rekenen (in het basisonderwijs) en op het gebied van Nederlands, Engels en Wiskunde/rekenen (in het voortgezet onderwijs).² Daarmee zouden bijlessen en huiswerkbegeleiding voor een belangrijk deel in het bekostigde onderwijs geïncorporeerd worden.

De Amsterdamse Onderwijsconsumentenorganisatie (OCO) denkt in dezelfde richting, maar dan voor een beperktere groep. In een recente brief aan de Tweede Kamer (10/2/2009) bepleit zij een 'bijspijkerrecht' voor leerlingen van zwakke en zeer zwakke scholen.³ Die leerlingen zouden volgens de OCO een strippenkaart voor extra onderwijs op een 'bijspijkeracademie' moeten krijgen.

De OCO schreef haar brief met het oog op het wetsontwerp *Goed Onderwijs & Goed Bestuur* dat medio januari bij het parlement is ingediend.⁴ Dit wetsontwerp heeft tot doel de rijksoverheid meer bevoegdheden te geven om in te grijpen in het functioneren van zwakke en zeer zwakke scholen in het basis- en voortgezet onderwijs. De OCO wil dat de leerlingen van die scholen wettelijk recht op bijspijkeronderwijs krijgen. Zij wijst daarbij op een soortgelijke regeling in de Verenigde Staten, die is ingevoerd in het kader van de wet *No Child Left Behind*: als de kwaliteit van het reguliere onderwijs niet langer gegarandeerd kan worden, mogen minder draagkrachtige ouders hun kinderen op kosten van de overheid naar bijles (supplemental educational services) sturen.⁵ Deze Amerikaanse regeling geldt zowel voor het basis- als voor het voortgezet onderwijs.

Maar vermoedelijk heeft de OCO zich niet alleen door het Amerikaanse kwaliteitsbeleid laten inspireren. Er is namelijk ook een precedent dichterbij huis. De OCO is een onafhankelijke organisatie voor onderwijsconsumenten, die via een gemeentelijke subsidie gefinancierd wordt.⁶ Zij werd in 2006 opgericht op initiatief van het Amsterdamse gemeentebestuur. De belangrijkste initiatiefneemster was Karina Schaapman, van 2002 tot 2008 gemeenteraadslid voor de PvdA.⁷ Maar daar ging het een en ander aan vooraf:⁸ in de jaren 1990 stond zij lijnrecht tegenover het gemeentebestuur ...

Haar zoon zat op een basisschool in Amsterdam (de 14e Montessorischool). Vele ouders hadden kritiek op de kwaliteit van het onderwijs. Toen Karina te horen kreeg dat haar zoon geen hoogvlieger was, hoogstens geschikt voor het vmbo, liet ze hem testen. Wat bleek? Hij had weliswaar nogal wat achterstand opgelopen, maar in principe was hij geschikt voor havo of vwo. Ze stuurde hem naar bijles en uiteindelijk kwam hij op het vwo terecht. Maar dat muisje had een staartje: ze stuurde de rekening van de bijles (een kleine 2000 euro) naar de school. Howel ze aannemelijk kon maken dat de school niet aan z'n inspanningsverplichtingen voldaan had, weigerde het schoolbestuur (de Gemeente Amsterdam) te betalen. Doch bij de kantonrechter kreeg Karina gelijk en in hoger beroep werd dit vonnis door het gerechtshof bevestigd. Conclusie: indien een school wanprestatie pleegt en de leerling ten gevolge daarvan onvoldoende vorderingen boekt, dan moet de school voor de reparatie (c.q. reparatiekosten) opdraaien.

Men kan dus vier redeneringen volgen om claims op gratis bijles (extra onderwijstijd) te onderbouwen:

- **Wanprestatie van de school.** In Karina's casus moest zij als individuele ouder tegenover een klachteninstantie (in haar geval: de civiele rechter) aannemelijk maken dat de school jegens haar kind *niet aan z'n inspanningsverplichtingen voldaan had*. Het is erg lastig om zo'n beschuldiging van wanprestatie juridisch hard te maken, maar het is haar wel gelukt.
- **Compensatie voor leerlingen van zwakke of zeer zwakke scholen.** De OCO mikt, in navolging van de Amerikaanse wetgever, op de volgende redenering. In *zwakke of zeer zwakke scholen* worden leerlingen geconfronteerd met een groot risico leerachterstanden op te lopen en onvoldoende steun te krijgen bij het inlopen van leerachterstanden. Als bij een leerling van zo'n school leerachterstand geconstateerd wordt, heeft deze recht op gratis bijles. Daarbij wordt niet getoetst of die leerachterstand aan wanprestatie van de school te wijten is.

- **Gelijke kansen voor achterstandsleerlingen.** Het OCW-ministerie voert een *gelijkekansenbeleid jegens achterstandsleerlingen*. Dat zijn leerlingen die ten gevolge van milieufactoren geconfronteerd worden met een groot risico om onherstelbare leerachterstanden op te lopen. Zij hebben dus in het onderwijs extra aandacht nodig. In dat verband wil het ministerie bekijken in hoeverre aan hen in het basisonderwijs extra onderwijstijd moet worden geboden.
- **Zorgplicht jegens iedere leerling.** De Onderwijsraad hanteert de meest ruimhartige redenering. Het behoort tot de *zorgplichten* van de school (of van de overheid) jegens *iedere* leerplichtige leerling *alles* in het werk te stellen opdat ze de basisbekwaamheden verwerven die ze later nodig hebben om volwaardig te participeren in de samenleving. Als dat niet binnen de reguliere schooluren lukt, dient aanvullende onderwijstijd te worden aangeboden. Iedere leerling die, wat de basisbekwaamheden betreft, leerachterstanden heeft opgelopen of dreigt op te lopen, heeft recht op uitbreiding van de onderwijstijd. In dat verband is het niet relevant waardoor die leerachterstanden veroorzaakt zijn.

Wes Holleman

weblog onderwijs 25-2-2009

<http://www.onderwijsethiek.nl>

¹ <http://www.minocw.nl/actueel/nieuws/35786/effectieverebestrijdingonderwijsachterstanden.html>

² Stand van educatief Nederland 2009 (10/2/2009). URL: <http://www.minocw.nl/documenten/102009a.pdf> (p. 10, 70, 136, 148-153).

³ <http://www.onderwijsconsument.nl/ouders/nieuws.php?aid=1256>

<http://www.onderwijsconsument.nl/ouders/webshop.index.php?wsp=12&wspid=2>

⁴ <http://www.minocw.nl/actueel/nieuws/35756/eerderingrijpenbijeeltonderwijs.html>

<http://www.vosabb.nl/werkgevers-in-onderwijs/actueel/nieuws/item/artikel/14101/18/>

<http://ikregeer.nl/zoek/dossier/31828>

⁵ <http://www.ed.gov/parents/schools/choice/choice.html>

<http://www.ed.gov/policy/elsec/guid/suppsvcsguid.pdf>

⁶ <http://www.onderwijsconsument.nl/ouders/artikel.php?aid=137>

⁷ http://nl.wikipedia.org/wiki/Karina_Content

<http://antistropdassenfront.blogspot.com/2008/05/karina-schaapman.html>

⁸ <http://www.aob.nl/hobarchief/resultaat.asp?ArtikeIID=2447>